

15 aug 2002
Tomas Ohlin

Demokratiska lockbeten?

Hur kan vi främja det demokratiska deltagandet? Mediafrågan är viktig, men inte avgörande. Praktiska prov med användning av Internet för att underlätta medborgarnas deltagande i demokratiska samråd och omröstningar pekar på att människor vill ha något mera. Man vill känna samhörighet och motivation för att delta frekvent och aktivt. Det räcker ofta inte att ett nytt medium finns tillhands.

Vid Umeå Universitets studentkårval var valdeltagandet våren 2000, året före det Internetstödda valet, 11 %. Trots att man lade till möjligheten att rösta via Internet, så ökade inte detta deltagande 2001, i stället minskade det något. Här fanns andra faktorer att diskutera, det är möjligt att valdeltagandet hade minskat än mer utan Internet. Men, även om Internet kan ha haft kvalitativa fördelar, så blev det inte en dominerande kraft.

Andra sådana exempel finns.

Användning av Internet för samråd är viktigt. Det kan också öka möjligheterna till demokratiskt deltagande, för många grupper. Men det räcker inte. Dels är inte tillgången till nätet allmän, stora grupper av medborgare har ännu inte tillgång (t ex en miljon svenska medborgare som är över 65), och dels är inte nätet självt lockande nog för ett kraftfullt medborgardeltagande.

Vi måste göra något mera om vi verkligen vill öka deltagandet.

I vissa länder använder man tvång. Man kräver att medborgarna åtminstone ska gå och rösta vid ett visst antal tillfällen. Det gör vi inte i Sverige. Vi har för vår del rösträtt, inte rösttvång.

Kan vi på något sätt mer tydligt invitera medborgarna att delta? Skulle i så fall en sådan invitation röra hela det demokratiska beslutsfattarområdet, eller skulle den vara på något sätt differentierad?

Man skulle kunna skilja mellan "stora" och "små" frågor. Man kan skilja mellan frågor som tas upp i centrala val, resp i lokala val. De "stora" frågorna rör lagstiftning, utrikespolitik, allmänna skatter m m. De "små" frågorna är de lokala, det vi beslutar om lokal kultur, fysisk närplanering, den verkliga närmiljön, inte bara i geografisk mening. Det är sannolikt särskilt för konkret engagemang i de stora frågorna som vi behöver någon sorts "stimulans", särskilt för vissa medborgargrupper. De lokala frågorna kan då möjligen rent av följa med. Eller vi kan vända på det. Genom att vi av eget intresse engagerar oss lokalt, vilket många människor gör, så närmar vi oss principiellt de större frågorna.

Ideologiskt engagemang finns förvisso. Människor är lika aktiva och på bettet som förr. Det är bara det att vi i vårt land inte längre engagerar oss i samma typ av frågor som förr. Och framför allt, vi engagerar oss inte på samma sätt som förr. Att gå på kvällsmöten, nu skriver vi insändare via Internet. De enstaka radioduellerna, nu är de tusentals. De stora

Vasaparksdebatterna, nu äger de rum i TV. Vi möts mer spontant, kanske kortfattat för att vi är så många fler. Tyvärr rymde inte Vasaparken fler än några tusen. TV rymmer nära nog oss alla, på gott och ont. Internet gör det definitivt.

Formen är ändrad, men det politiska tänkandet är lika intensivt som förr. Vi ändrar inte vårt grundläggande beteende på en generation. Men, dagens tänkande behöver formuleras i nya strukturer. Vi behöver nya arenor för dessa föreställningar. Och det behövs någon sorts självklara morötter för att allt fler ska ställa upp. Morötter, piska, politisk marknad? Nej! Att inbjuda aktivt är inte att köpa och sälja politik på en marknad. Det är att kommunicera kring viktiga spörsmål. Kommunicera i dagens språk.

Samhället skulle nå något väsentligt om vi kunde öka debattdeltagandet och den medborgerliga beslutsnärvaren. Dels skulle vi få en bättre demokrati, där besluten befinner sig närmare folket, och dels skulle vi sannolikt undvika problem som hänger samman med dagens demokratiska underskott: missnöje, otillfredsställelse med dagens politiska partier, kritik mot beslutssystemen, organiserade protester, till och med stundom våld.

Är vi som samhällsmedborgare villiga, är samhället villigt, att avstå något, rent av betala något, för ett högre deltagande?

Betala? Att köpa röster?

Nej, men att erbjuda något för att främja röstande!

Det finns viktiga samhällsresurser som idag är ojämnt utnyttjade. Förmåner som är avsedda för oss alla, men som bara når vissa grupper. Vi kan tänka på detaljerad information om skatteavdrag, upplysning om förmåner som rör möjligheter till jobb, till bostad, till hälsovård, till utbildning m m. Regionala projekt för personer som bor på avstånd. Information om var man kan söka anslag .... Vi har många sådana företeelser i vårt samhälle. Men de når inte alla.

Vi har i verderbörlig ordning beslutat att fundamentala samhällstjänster ska nå oss alla. Som skattebetalare är man rättfärdigad att komma i åtnjutande av dem. Men, visst är det så att många förmåner utnyttjas särskilt aktivt bara av vissa grupper? Och, det är inte alltid av dem som bör ha särskild anledning att komma ifråga. Utnyttjandet är obalanserat.

Om vi införde en organisation med mer direkt medborgarinformation om vilka förmåner som finns, så skulle medborgarna säkert vara villiga att ge något i retur. Ett aktivare deltagande, kanske?

Men, sådan information, den finns ju redan! All myndighetsinformation, alla hemsidor, alla broschyrer osv.

Sanningen är att många personer saknar överblick över alla de samhällsresurser som envar har rätt till. Kan vi göra något åt detta? Ja, det är möjligt att organisera kvalificerad medborgarinformation på ett sådant sätt att den direkt och personligen kommer de avsedda mottagarna till del. Tekniska redskap finns idag.

Det krävs då att vi gör dessa utsändningar personliga, så att var medborgare kanske två gånger om året fick sig tillsänt ett paket av information om tjänster som är relevanta just för henne.

"Du är väl medveten om att riksdagen nyligen beslutat om en reform som kan innebära fördelar just för dig som är i åldern ..... och som bor i området ..... och som har utbildningen ..... och som jobbar med ....?". "Genom att svara på följande hemsida, eller fylla i den blankett vi bifogar, så kan du komma i åtnjutande av följande förmåner ....."

Man kan tänka sig upplysning om selektiva avdrag i deklarationen som nyligen beslutats av riksdagen. Avdrag som direkt är tillämpbara för den enskilde medborgaren.

Ett pris att betala kan röra den personliga integriteten. Vill varje medborgare att myndighetsrepresentanter ska göras uppmärksamma på många förhållanden som rör mig personligen? Svaret är att det redan i förvaltningen finns tydlig information om dig som medborgare, tillräcklig för att kunna beräkna och erbjuda personliga samhällstjänster av värde för dig.

Det är frestande att i detta sammanhang, i denna dialog, också passa på och påminna om dina skyldigheter, och inte bara om dina rättigheter.

Att göra samhällsinformationen personlig, vad kan det vara värt? Direkta samhällsförmåner, kanske information om ett nytt skatteavdrag som just nu är relevant just för dig - i utbyte mot att du tar del i ett antal diskussioner, och går och rösta mer frekvent? Hm ....

Men om alternativet är samhällelig passivitet?

Tomas Ohlin